

нових реаліях : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів, м. Київ, 30 березня 2023 року. – Київ : КНУТД, 2023. – С. 130-131.

8. Puzyrova P. The relevance of the development of the technology transfer system as an element of the smart economy in the globalization conditions / P. Puzyrova, V. Bychkova, N. Khmelevskiy // Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів, м. Київ, 30 березня 2023 року. – Київ : КНУТД, 2023. – С. 125-126.

УДК 378.4 (477)

З. Шацька, А. Когут

shatskaya@ukr.net

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Смарт-спеціалізація є важливим елементом сучасного економічного розвитку промисловості, який базується на інноваціях та використанні високих технологій. Смарт-спеціалізація (від англ. Smart Specialisation Strategy) – концепція і політика Європейської комісії, що спрямована на підтримку інноваційного розвитку регіонів та країн щодо розбудови їхньої спроможності у рамках реалізації економічної стратегії Європейського Союзу «Стратегія 2020: Стратегія розумного, сталого та всеосяжного зростання» [8].

Концепція смарт-спеціалізації полягає «у виявленні унікальних характеристик і активів регіону, спрямована на впровадження нових методів управління шляхом співпраці між регіональними та національними органами влади, відповідальними за прийняття рішень щодо розробки та впровадження інноваційної політики, та відповідних зацікавлених сторін, які беруть участь у такому процесі (підприємці, університети, науково-дослідні установи, громадянське суспільство)» [2].

На сьогоднішній день країни ЄС накопичили значний досвід у реалізації концепції смарт-спеціалізації, який може бути застосований для післявоєнного відновлення промислового комплексу України. При цьому основою реалізації зазначеної концепції є нормативно-правове забезпечення, що має ключову роль у створенні сприятливого середовища для розвитку галузей смарт-промисловості.

Європейський Союз визнаний одним із провідних світових гравців у розвитку смарт-спеціалізованих галузей. Це досягається завдяки ряду законодавчих ініціатив, таких як «Горизонт 2020», що спрямовані на фінансову підтримку інновацій та досліджень [3]. В ЄС створено спеціальну платформу підтримки та розвитку смарт-спеціалізації «Smart Specialisation Platform», що є «локальним підходом, який характеризується визначенням стратегічних сфер для втручання на основі як аналізу сильних сторін і потенціалу економіки, так і процесу підприємницького відкриття із широким залученням зацікавлених сторін. Він орієнтований назовні та охоплює широкий погляд на інновації, включаючи, але не обмежуючись ними, технологічні підходи, що підтримуються ефективними механізмами моніторингу» [6]. Ключовими елементами смарт-спеціалізації в ЄС є такі:

- активи і ресурси, доступні регіонам і державам-членам, а також на їх конкретні соціально-економічні виклики щоб визначити унікальні можливості для розвитку та зростання;
- держави-члени платформи та регіони повинні підтримувати лише обмежену кількість чітко визначених пріоритетів для інвестицій, заснованих на знаннях, та/або кластерів;
- залучення зацікавлених сторін до смарт-спеціалізації, є інтерактивним процесом («підприємницьким відкриттям»), у якому ринкові сили та приватний сектор відкривають та виробляють інформацію про нові види діяльності, а уряд оцінює результати та надає повноваження найбільш здібним акторам. реалізації цього потенціалу [6].

Крім того, ЄС надає податкові пільги та інші фінансові стимули для смарт-спеціалізованих компаній.

Сполучені Штати Америки відомі своїми інноваційними стартапами та технологічними гігантами. Це досягається завдяки спеціальній державній політиці, в основу якої покладено податкові пільги, фінансову підтримку та сприяння інвестиціям у сфері смарт-спеціалізації. Регіональна політика США в контексті смарт-спеціалізації, спрямована на вирішення проблеми промислового переходу до територій, що пропонують можливості для більшого зростання та працевлаштування. Результатом реалізації даної політики є створення Нью-Йоркського нанокластеру, що є прикладом трансформації промислової бази регіону за рахунок використання існуючих промислових та освітніх смарт-технологій [5].

Японія успішно розвиває смарт-спеціалізовані галузі завдяки законодавчим ініціативам, спрямованим на захист інновацій та стимулювання їх комерціалізації. Японські програми фінансування також грають важливу роль у цьому процесі. Однією з найбільш розвинених у цьому напрямі є галузь будівництва. В Японії понад 92% населення проживає в містах. Перехід до концепції смарт-спеціалізації в галузі будівництва зумовив активний розвиток смарт-міст. Одним з найрозумніших смарт-міст Японії є місто Фудзісава. Місто Фудзісава побудовано на місці старої фабрики «Panasonic». Побудований новий квартал тут став домівкою для майже 2 тисяч людей. На відміну від багатьох інших проєктів смарт-міст, де головними стають технології, у місті

Фудзісава все створено умови для комфорту людини на покоління вперед. Розробники спланували інфраструктуру на сто років, з огляду на буквально все – від енергоспоживання до безпечної мобільності, охорони здоров'я, захисту від надзвичайних ситуацій. Кожен будинок обладнаний сонячними батареями та смарт-системами моніторингу, з ними можна відстежувати енергоспоживання як на рівні домогосподарства, так і на рівні кварталу в цілому. [4].

Україна, будучи на шляху до інноваційного розвитку, може взяти на озброєння досвід ЄС, США та Японії у створенні власної системи нормативно-правового забезпечення для смарт-спеціалізації. Такий підхід може включати в себе впровадження податкових стимулів, фінансову підтримку та створення сприятливого інвестиційного клімату. Слід враховувати, що у кожній країні є своя специфічна політика та унікальні вимоги щодо смарт-спеціалізації. Тому важливо адаптувати імплементацію нормативно-правового забезпечення до власних потреб і можливостей України. Залучення публічних і приватних секторів до спільного розвитку смарт-спеціалізованих галузей, а також створення сприятливого регуляторного середовища, є ключовими чинниками успішної реалізації смарт-спеціалізації.

Український уряд та бізнес-спільнота повинні активно співпрацювати, щоб створити інноваційну і стійку екосистему для розвитку смарт-спеціалізації. [1]. Перші кроки у цьому напрямі вже зроблено. Починаючи з 2016 року Урядом ініційовано обговорення можливостей запровадження смарт-спеціалізації в Україні, започатковано активний діалог з ЄС. В рамках науково-технічного співробітництва між ЄС та Україною, компанією «JRC» спільно з Національною академією наук України проведено «Інформаційний день Об'єднаного дослідницького центру Європейської Комісії». Інформаційна кампанія «JRC» спрямована на підвищення поінформованості про нові можливості, які виникають у межах науково-технічного співробітництва України з ЄС (JRC), в контексті впровадження смарт-спеціалізації S3.

У 2017 році розпочалася імплементація смарт-спеціалізації у трьох пілотних регіонах України: Харківська, Запорізька та Одеська області.

- У 2018 році розроблена низка нормативно-правових актів в напрямі смарт-спеціалізації, а саме:
- постанова КМУ щодо змін до «Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України»;
- постанова КМУ щодо «Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів»;
- наказ Міністерства регіонального розвитку України про «Методику розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації».

У 2020 році в Україні розроблено проєкт Державної стратегії регіонального розвитку до 2027 року. В основу Стратегії закладена нова модель регіональної політики, що базується на наступних заходах [1]:

- зосередження державної підтримки на проблемних територіях та точках зростання;
- спрямування державних інвестицій не тільки на створення об'єктів «твердої» інфраструктури, але і «м'якої» розвиткові проєкти, що базуються на якісній діагностиці потенціалів та проблем різних типів функціональних територій;
- наявність документів просторового планування (схеми планування регіонів, громад і т. ін.), як обов'язкова умова реалізації таких державних програм;
- об'єктами політики стають функціональні території, що потребують державної підтримки (тобто фінансування під тип території). Це передбачає внесення змін у законодавство, спрямовані на полегшення діяльності стартапів, стимулювання досліджень та розробок, а також забезпечення захисту інтелектуальної власності.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення смарт-спеціалізації має стратегічне значення для розвитку України в епоху інновацій та цифрової трансформації. За допомогою впровадження закордонного досвіду розробки нормативно-правової бази, Україна може створити сприятливі умови для росту смарт-спеціалізованих галузей.

Список літератури

1. Возняк Г. Смарт-спеціалізація як основа планування регіонального розвитку в Україні та вимога часу. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/36361/2/FMZKPNES_2021_Voznyak_H-Smart_specialization_as_173-176.pdf
2. Шацька З.Я., Когут А.Л. Інноваційне відновлення промислового комплексу України на засадах стратегії смарт-спеціалізації. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2023. №6.
3. Національна економіка в умовах формування нової фінансово-економічної архітектури світу: монографія / [О. В. Чернявська та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. В. Чернявської ; Вищ. навч. закл. Укоопспілки "Полтав. ун-т економіки і торгівлі" (ПУЕТ). - Полтава : ПУЕТ, 2014. - 318 с
4. Smart Specialisation Strategies: past and future perspectives. *Interreg Europe*. URL: <https://www.interregeurope.eu/policy-learning-platform/news/smart-specialisation-strategies-past-and-future-perspectives>
5. Wessner, C.W. and Howell, T. (2018). "Developing strategies for industrial transition", Background paper for an OECD/EC Workshop on 15 October 2018 within the workshop series "Broadening innovation policy: New insights for regions and cities", Paris. [https://www.oecd.org/cfe/regionaldevelopment/WessnerHowel\(2018\)DevelopingStrategiesForIndustrialTransition_FL.pdf](https://www.oecd.org/cfe/regionaldevelopment/WessnerHowel(2018)DevelopingStrategiesForIndustrialTransition_FL.pdf)

6. C3 Smart Specialisation Platform. *European commission*. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/what-we-do>
7. EUROPE 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive grow.
URL: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

УКД 378.01:005.338.46

Г. Сосновський, Є. Хаустова

gesha777@gmail.com, g.haystova@gmail.com

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

РОЛЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ У СТВОРЕННІ НОВИХ ГАЛУЗЕЙ ТА АДАПТАЦІЯ ПОСЛУГ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО НИХ

Діджиталізація активно використовує цифрові технології: Інтернет речей, роботизація та кіберсистеми, штучний інтелект, великі дані, безпаперові технології, адитивні технології (3D-друк), хмарні обчислення, безпілотні та мобільні технології, біометричні, квантові технології, технології ідентифікації, блокчейн. Споживачами цифрових технологій виступають усі — держава, бізнес, громадяни, що являє собою в цілому цифрове суспільство — це суспільство, яке інтенсивно та продуктивно використовує цифрові технології для власних потреб – самореалізації, роботи, відпочинку, навчання, дозвілля, а також для досягнення та реалізації спільних економічних, суспільних та громадських цілей.

Цифровізацію варто розглядати як інструмент, а не як самоціль. За системного державного підходу цифрові технології стимулюватимуть створення робочих місць, підвищення продуктивності, темпів економічного зростання та якості життя.

Діджиталізація охоплює ряд складових елементів економіки та окремих галузей, які треба розглянути окремо. Кіберфізичні системи – механізми, що діють на основі особливих комп’ютерних алгоритмів та пов’язані з користувачами за допомогою мережі Інтернет. Метою цих систем є створення способів отримання й надання будь-якої інформації, зв’язок з аналогічними пристроями через Інтернет, а також поширення програмного забезпечення з використання мобільних додатків.

3D-друк – технологія, де методом накладання послідовних шарів матеріалу за даними цифрової моделі створюється тривимірний об’єкт. Процес відбувається за допомогою спеціального пристрою – 3D-принтера.

Робототехніка – орієнтована на виготовлення робототехнічних систем, які здатні автоматизувати складні технологічні процеси та полегшити працю людини у важких та небезпечних умовах. Промислові підприємства все частіше використовують працю «розумних» машин, заощаджуючи при цьому від 15% до 90% на операційних витратах.

Великі дані – охоплюють групу технологій та методів, що дають можливість аналізувати та обробляти набори інформації, як структурованої, так і не структурованої, задля отримання якісних та нових знань. Ці дані не піддаються обробці традиційними способами через досить великий об’єм.

Інтернет речей – глобальна мережа фізичних пристроїв, підключених до Інтернету, а саме «речей» з встановленими сенсорами, датчиками, здатними передавати та обмінюватися інформацією через спільні центри контролю, управління та обробки інформації.[1]

Сфера інформаційних технологій, панівними спеціальностями в цій масштабній галузі стануть працівники які вміють обробляти й оперувати даними: дата-журналісти, дата-архітектори. Також необхідні спеціалісти з ІТ-етики та утилізатори цифрового сміття, кількість якого невпинно зростає.

У сфері будівництва стає все популярнішим 3D-друк житла, тому потрібні проєктувальники для таких технологій. Також нині зріс попит на розробників «розумних» будинків і житла з використанням «зеленої» енергетики та гаджетів які використовують штучний інтелект та smart технології, що створює попит на розробку як ІТ складової цих пристроїв так і інжиніринг безпосередньо на об’єктах будівництва, та підтримку їх функціонування та оновлення.

У медичній сфері будуть цінуватися спеціалісти, які займатимуться створенням штучних органів для пересадки, а також розробники імплантів і протезів, інженери-генетики, спеціалісти з імплантації органів, оператори медичних роботів, спеціалісти післяопераційної реабілітації.

Тяжка фізична праця в сільському господарстві витісняється роботами й обладнанням, а генетики працюють над виведенням стійких до хвороб та уражень рослинних культур і тварин. З потрібних професій: агрокібернетики, ГМО-агрономи, сільськогосподарські екологи та оператори дронів.

Сектор фінансів все більше використовує блокчейн і криптовалюту. Ще ціннішим стає час та інтелектуальна власність. Тож на ринку потрібні операціоністи з криптовалюти, оцінювачі інтелектуальної власності, стратеги з пенсійного плану, тайм-менеджери.

Соціальна сфера, має забезпечити комфортний перехід до мінливих умов та нових вимог у суспільному житті, ринок праці потребуватиме менеджерів з адаптації мігрантів, соціальних модераторів, спеціалістів із пристосування людей до роботи в Інтернеті. Від важкої та легкої промисловості до медицини, культури й медіа — модернізація відбувається всюди, і студентам та досвідченим спеціалістам треба швидко адаптуватися та постійно вчитися